Konstitucijos Ave. 20

In 2017, 2011 m^2 were excavated and 1693 m^2 surveyed at Konstitucijos Ave. 20, Vilnius. Two 2 x 1 m test pits were excavated at the sites of a new addition and utility lines. An up to 5 m thick, second half of the 20th-century fill cultural layer that was formed during the construction of the present-day Radisson Blue Hotel was recorded in the surveyed area. An up to 1.2 m thick, 17th–20th-century cultural layer with the remains of masonry structures, stone paving, and pits that had been dug into natural soil and contained finds was recorded during the excavation (Fig.1). The remains of eight burnt masonry walls: five building elements and, it is hypothesised, the remains of one stove (Fig. 2). The majority of the structural remains date to the 19th century. Only one cellar set into the natural soil dates to the late 18th century and the remains of the stove (?) to the second half of the 18th century.

Vitalija Veževičienė,
Justina Stankevičiūtė

Labdarių gatvė 8A

2017 m. Jonušo Radvilos skersgatvyje ties Labdarių g. 8A sklypu, Vilniaus mieste, kur vykdyti inžinerinių tinklų tiesimo ir paviršiaus dangų keitimo darbai, detaliai ištirtos 3 1–5 m pločio perkasos, kurių bendras plotas 170 m^2. Žvalgytas 696 m^2 dydžio plotas. Tirta vieta yra Vilniaus senamiesčio 9 kvartale, buvusios 687 posesijos vietoje. Iš istorinių šaltinių žinoma, jog ši teritorija nuo seno priklausė Radvilų giminei, kurių rūmai buvo vos 200 m į P nuo tirtos vietos (dabartinėje Vilniaus gatvėje). 1690 m. Vilniaus miesto namų sąraše šioje miesto dalyje neminimi jokie pastatai. XVIII a. J. G. M. Fiurstenhofo miestų planų rinkinyje esančiame Vilniaus miesto plane tirta teritorija vaizduojama kaip mažai užstatyta, kvartalai aptariamoje teritorijoje dar nesusidarę. Istoriniai ir kartografiniai duomenys rodo, jog pirmieji mūriniai pastatai šioje teritorijoje atsirado XIX a. I pusėje. 1808 m. Vilniaus miesto plane vaizduojama palei sklypo V pakraštį buvusi Jonušo Radvilos gatvė, kuri ėjo nuo Labdarių gatvės iki Šv. Jurgio bažnyčios. Situacija mažai pasikeitė per visą XIX a. Iš istorinių duomenų žinome, jog statybos ypač suklestėjo XIX a. II pusėje. Tuomet užstatyta Vilniaus, Totorių ir Labdarių gatvės, tačiau plotai kvartalo viduje (taip pat ir Labdarių g. 8a sklypas) liko neįsisavinti urbanistine prasme.

XX a. I pusėje suformavus dabartinį Gedimino prospektą, buvo užstatyta ir panaikinta gatvė, ėjusi tirto sklypo ŠV dalyje. XX a. pradžioje pastatytas medinis pastatas su mūriniu rūsiu. Remiantis ekspertų vertinimu (Racevičienė A., Spudas V., Zilinskas R., *Sklypo Vilniuje, Labdarių g. 6 ir gretimybių paminklosauginė urbanistinė analizė*, 2004, p. 5–6), pastatas laikytas nesaugotinu ir XXI a. 1 dešimtmetyje buvo nugriautas. 2016–2017 m. archeologiniai tyrimai vykdyti gretimuose Labdarių g. 8A ir 6 sklypuose. Juose po XIX–XX a. sluoksniais, kurie buvo 0,8–1,5 m storio, tirtas iki 50 cm storio XVII a. kultūrinis sluoksnis su įžemyje įgilintomis XVI a. pabaigos – XVII a. ūkinėmis duobėmis ir medinių konstrukcijų paliktomis žymėmis. Labdarių g. 8A sklype aptiktas III–IV a. datuotas dalinai suardytas kapas bei XVII a. datuojamo mūrinio pastato pamatų liekanos (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 399–404).

Perkasa 1 buvo 29 m ilgio, 1 m pločio. Š dalyje fiksuotas piltinis pilko grunto su žvyru ir gausiu kiekiu šiukšlių sluoksnis, suformuotas XXI a. pradžioje nugriaunant čia stovėjusį medinį pastatą ir užpilant jo rūsį. P dalyje fik-

suota visiškai kitokia situacija. Po piltiniu skaldos ir žvyro sluoksniu, kuris buvo iki 60 cm storio, slūgsojo tamsiai pilko grunto su pavienėmis griuvenomis ir šiukšlėmis sluoksnis, datuojamas XIX–XX a. pradžia. Didžiojoje perkasos dalyje po šiuo sluoksniu H_{abs} 102,00–102,20 m lygyje pasiektas įžemis – geltonas sluoksnis, ir tik ties centrinė dalimi slūgsojo iki 5 cm storio šviesiai pilko grunto su pavieniais angliukais sluoksnis. Jis tirtas ir perkasoje 2, aptikta XVII a. radinių. Po šiuo sluoksniu ties H_{abs} 102,00 m pasiektas įžemis.

Perkasa 2 buvo dviejų dalių. Pirmoji orientuota R–V kryptimi ir tirta už Labdarių g. 8A sklypo Š ribos, antroji orientuota Š–P kryptimi, tirta Jonušo Radvilos skersgatvio vietoje. Pati perkasa buvo netaisyklingos formos, 1–5 m pločio, jos bendras plotas 101 m^2. R–V kryptimi orientuotoje perkasos dalyje vertingo sluoksnio aptikta tik ties centrine 3,5 m ilgio jos dalimi. Čia po piltiniu žvyro sluoksniu, suformuotu tiesiant elektros kabelius, nuo 1,1 m gylio tirtas 30 cm storio pilko grunto sluoksnis, kuriame rasta XVII a. radinių. Žemiau pasiektas įžemis – geltonas smėlis. Atkarpos R ir V dalyse gilintasi iki 2 m gylio, tačiau įžemis nepasiektas – čia iki projektinio gylio fiksuoti piltiniai XX a. II pusės sluoksniai, suformuoti tiesiant požeminius inžinerinius tinklus.

Kiek kitokia situacija fiksuota Š–P kryptimi orientuotoje perkasos dalyje: 28 m ilgio P dalis buvo 1 m pločio, o likusi Š dalis – iki 2–5 m pločio. P dalyje fiksuotas iki 1,2–1,5 m storio kultūrinis sluoksnis (1 pav.). Viršutinis horizontas datuotas XIX–XX a., ir tik vietomis po juo tirtas iki 20 cm storio pilko grunto sluoksnis, kuris pagal radinius (2:1 pav.) datuojamas XVII a. Įžemyje tirtos XVI a. pabaigos – XVII a. datuojamos duobės (2:2, 3 pav.). Antroji atkarpos dalis pateko į buvusio XX a. pradžios pastato vietą, kur iki projektinio 2–2,5 m gylio stebėti piltiniai šiukšlių sluoksniai. Įžemis šioje perkasos dalyje nepasiektas.

Perkasa 3 tirta lygiagrečiai su pirmąja. Ji buvo 40 m ilgio, 1 m pločio, tirta iki įžemio arba projektinio 1,7 m gylio. Perkasos P dalyje, tirtoje skersai gatvę iki projektinio 1,7 m gylio, fiksuoti piltiniai XIX–XX a. sluoksniai. R dalyje 1,2–1,7 m gylyje glūdėjusiame molio sluoksnyje

1 pav. Perkasos 2 V pjūvis. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 1. The W section of trench 2.

2 pav. Radiniai iš perkasos 2: 1 – dubeninis koklis iš XVII a. sluoksnio; 2 – puodo pakraštėlis; 3 – ąsočio šonas. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 2. Finds from trench 2: 1 – a 'bowl-shaped' stove tile (Schüsselkachel) from the 17th-century layer; 2 – a pot rim; 3 – a pitcher wall.

rasta XIX a. baltai glazūruotų koklių fragmentų. Centrinėje tranšėjos dalyje kultūrinio sluoksnio storis siekė 1,2–1,5 m, jis datuotas XIX–XX a. Žemiau, išskyrus požeminių inžinerinių tinklų vietas, pasiektas įžemis – geltonas smėlis. Š dalyje tyrimų metu iki projektinio 1,7 m gylio fiksuotas piltinis žvyro ir pilko grunto sluoksnis su pavienėmis XX a. šiukšlėmis. Įžemis šioje perkasos dalyje nepasiektas.

Labdarių St. 8A

During an investigation in the Jonušo Radvilos Alley beside the plot at Labdarių St. 8A, Vilnius, three trenches (a total of 170 m^2) were excavated and 696 m^2 surveyed. A 0.8–1.2 m thick 19th–early 20th-century layer was recorded at the excavated locations where the cultural layers had not been destroyed through the laying of underground utility lines and under this cultural layer an up to 20 cm thick light grey soil layer (Fig.1) with isolated 17th-century finds (Fig. 2) was excavated. This latter layer was not recorded in trench 3 or the S parts of trenches 1–2, where it had either not formed or not survived. Natural sand was reached at a depth of H_{abs} 101.90–102.20 m.

Vitalija Veževičienė,
Linas Kvizikevičius

Ligoninės gatvė 3

2017 m. Vilniuje, namo Ligoninės g. 3 patalpoje atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai remontuojamų inžinerinių tinklų ir pamatų tvirtinimo vietose. Minėtas sklypas yra Vilniaus senamiesčio V dalyje, prie buvusios miesto gynybinės sienos, maždaug 6–8 m atstumu nuo jos. Šioje senamiesčio dalyje ir artimiausioje aplinkoje archeologiniai tyrimai vykdyti ne vieną kartą. 2010 m. M. Vitkūnas kiemo P dalyje, esamų garažų su duobėmis vietoje, ištyrė 2 šurfus, iš viso 8 m^2 plotą. Aptiktas iki 2,6 m storio 10 horizontų XVI–XX a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 419–420). 2011 m. V. Veževičienė buvusių garažų bei inžinerinių tinklų vietose ištyrė 83 m^2 dydžio plotą, aptiko iki 2,7 m storio kultūrinį sluoksnį, kelias XVII a. šiukšlių utilizavimo duobes (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 522–528).

2017 m. ištirtas 22 m^2 dydžio plotas. Nustatyta, kad šioje vietoje po buvusiomis patalpų grindimis susiformavęs iki 3,4 m storio nuo XVI a. pabaigos – XVII a. II pusės iki XIX–XX a. datuojamas 5 horizontų kultūrinis sluoksnis. Viršutinis (iki 1,5 m storio nuo esamo patalpos grindų lygmens) kultūrinis sluoksnis suformuotas XIX a. viduryje – II pusėje statant gyvenamąjį dviejų aukštų namą, vėliau jo viduje klojant inžinerinius tinklus, juos remontuojant ir statant pertvaros pamatą.

Virš įžemio vietomis išskirtas plonas pilkos spalvos smėlingas birus gruntas – pirminis paviršius su keliomis smulkių gyvulių kaulų nuotrupomis. Tiksliau datuojamų radinių jame neaptikta. Todėl pastarojo (pirminio paviršiaus) sluoksnio chronologija lieka neaiški. Virš įžemio ir įžemyje aptikta viena apie 2 m skersmens šiukšlių utilizavimui skirta duobė. Sprendžiant iš jos padėties ir atstumo nuo gynybinės sienos bei esamo pirminio paviršiaus reljefo ir užpildo turinio, pastaroji atsirado po miesto gynybinės sienos pastatymo praėjus maždaug 80–100 m. Dar 2011 m. nustatyta, kad pastačius gynybinę sieną XVII a. II pusėje, šalia jos buvo utilizuojamos įvairios šiukšlės. Iš esmės 2017 m. tyrimų duomenys tai akivaizdžiai patvirtino.

Iš viso rasti 202 XVI a. pabaigos – XVII a. II pusės radiniai. Tarp jų dominuoja XVII a. I pusės gamybai būdinga buitinė ir statybinė keramika. Buitinės keramikos radinių grupę